

לקראת עשרה בטבת

הלבנה הלא מסוידת שלנו נוכחת יותר מתמיד

עשרה בטבת הוא אחד מארבעה ימי תענית יהודיים לזכר חורבן בית המקדש. יום זה חל בתאריך העברי שבו, בשנת 588 לפנה"ס, החל המצור של נבוכדנצר מלך בבל על ירושלים. המצור הסתיים כעבור שנה וחצי בחורבן ממלכת יהודה, חורבן העיר ירושלים וחורבן בית המקדש הראשון. מאז שנת 1950, יום זה מצוין במדינת ישראל גם כיום **הקדיש הכללי** לזכר חללי השואה שיום מותם לא נודע. ([ויקיפדיה](#))

השנה יחול עשרה בטבת ביום שישי, בעיצומם של ימי מלחמה בישראל. פרק חדש בסיפור תקומת עם ישראל בארצו מתרחש לנגד עינינו, והזיכרון הלאומי מתעצב מחדש.

מטרות

- לעמוד על משמעותו של עשרה בטבת כיום הקדיש הכללי.
- לדון בחשיבותו של זיכרון משותף לחיזוק תחושת הערבות ההדדית בחברה הישראלית בכלל ובימי מלחמה אלו במיוחד.

מהלך הפעילות

עשרה בטבת

- מה ידוע לכם על התאריך עשרה בטבת?
- צפו בסרטון עשרה בטבת (2:30 דקות). מה חידש לכם הסרטון?
- לדעתכם, מדוע קבעה הרבנות הראשית יום זה כיום קדיש כללי לנרצחים בשואה?
- מה הקשר בין האבלות על חורבן הבית לזיכרון השואה?

הפעילות נקראת "הלבנה הלא מסוידת שלנו". המנחה יקרא קטע זה:

חכמים תקנו כמה תקנות שנועדו להזכיר לנו את חורבן בית המקדש. חלק מהתקנות קשורות לזמנים שבהם אדם שמח מאוד. זאת משום שדווקא בשעה שאדם מצליח להגיע להישג שנותן לו סיפוק, דווקא אז עליו לזכור שהשמחה עדיין אינה שלמה הואיל ובית המקדש חרב.

לכן תקנו חכמים שבשעה שאדם בונה את ביתו, בשלב האחרון של הסיווד, רגע לפני שהוא מסיים את בניית ביתו הפרטי – באותה שעה עליו לזכור שהבית הכללי, בית המקדש, עדיין חרב. כזכר לחורבן עליו להשאיר בביתו מקום של אמה על אמה לא מסויד. באמצעות תקנה זו, לימדו אותנו חכמים שביתו הפרטי של אדם אינו יכול להיות מושלם לגמרי כל זמן שבית המקדש אינו בנוי. לכן צריך להשאיר שטח של אמה על אמה לא מסויד. אמה היא בערך חצי מטר, ואם כן, למעשה, יש להשאיר שטח של חצי מטר על חצי מטר לא מסויד. (על פי: אתר ישיבה)

- לדעתכם, מדוע מצאו חז"ל לנכון לקבוע הלכה לשימור זכר החורבן? האם הרצון לשמר את זכר החורבן רלוונטי לימינו? נמקו.

מה נזכור וכיצד

המנחה יבקש מכל אחד מהמשתתפים לציין שלושה אירועים היסטוריים לאומיים שחשוב לדעתו לזכור ולהנציח. המנחה יאסוף את תשובות המשתתפים ויכתוב אותן על הלוח.

- אילו אירועים חזרו אצל מרבית המשתתפים? לדעתכם, מדוע נבחרו אירועים אלה?
- מה המשותף לאירועים שחזרו אצל משתתפים רבים בניגוד ליתר האחרים?
- לדעתכם, מה באירוע מביא להיותו ראוי להיות חלק מהזיכרון הלאומי?
- האם אירועים אלו מצוינים בלוח השנה? כיצד?
- מה מהמאורעות שחווינו במדינת ישראל מאז השבעה באוקטובר ראוי לדעתכם להיזכר ומדוע?
- הציעו דרכים לעיצוב זיכרון אירועים מהעבר הרחוק יותר וממלחמת "חרבות ברזל".

גישות בעיצוב זיכרון

חלוקת שלושה קטעי קריאה (נספח).

דין

- מהו המסר שעולה מכל אחד משלושת הקטעים?
- עם איזה מהקטעים אתם מזדהים? הסבירו.
- אילו מחירים ואילו רווחים נובעים מכל אחת מהעמדות המובעות בקטעים?
- מה החשיבות שביצירת זיכרון משותף לקבוצה – משפחה, קהילה, מדינה ואומה?
- האם אנחנו רוצים "שכולם יזכרו, כדי שאוכל לנוח" או שהזיכרון מחייב אותנו לעשייה? פרטו.
- מה הקשר בין זיכרון לאומי קולקטיבי לתחושה של ערבות הדדית?
- מהי לדעתכם החשיבות המיוחדת של הזיכרון בתקופה שבה אנו נמצאים?
- לדעתכם, אילו ערכים או רעיונות צריכים לעמוד במרכז ההנצחה והזיכרון? הסבירו.

אני מאמין

נסיים בהאזנה לשיר [אני מאמין](#) בעיבוד ובביצוע חדש של שולי רנד, שהוקלט מחדש ביוזמת יד ושם לקראת יום הקדיש הכללי.

- אילו תחושות ומחשבות מעוררת בכם ההאזנה לשיר?
- בבית שלנו, במדינת ישראל, דומה כי הלבנה הלא מסוידת נוכחת היום יותר מתמיד. אילו תקוות ותפילות אתם נושאים מתוך הזיכרונות הרחוקים והקרובים?

נתפלל שיקויים בנו בקרוב:

פֶּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם
הָעֶשְׂרִי יְהִי לְבֵית יְהוָה לְשֹׁן וְלִשְׂמֹחַ וְלִמְעַדִּים טוֹבִים וְהָאֱמֶת
וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבּוּ.

נספח

שהר הזיכרון יזכור במקומי / יהודה עמיחי

שהר הזיכרון יזכור במקומי,
זה תפקידו. שהגן לזכר יזכור,
שהרחוב על שם יזכור,
שהבניין הידוע יזכור,
שבית התפילה על שם אלוהים יזכור,
שספר התורה המתגלגל יזכור...
שחיית השדה ועוף השמים יאכלו ויזכרו,
שכולם יזכרו. כדי שאוכל לנוח.

דברי הרב ליכטנשטיין לפרשת וארא

אומות העולם קובעות ימי זיכרון לנצחונות והצלחות, ואילו בשלונות מנסות הן להשכיח. לכנסת ישראל (ביטוי שמשמעותו עם ישראל) אופי אחר – אין לה זיכרון סלקטיבי; היא מחדירה לתודעה לא רק את הזוהר והשגשוג אלא גם תקופות חורבן. זיכרון העבר על הטוב והמר שבו הוא חלק מהווייתנו וחוויתנו. ימי הצומות הם ימים שבהם כנסת ישראל מתייחדת עם צרותיה ותלאותיה. יש ערך מסוים בזיכרון זה כשלעצמו – להתייחד עם העבר, לעמוד על מורכבות קיומנו ולראות את הרצף עבר-הווה-עתיד. (מתוך: אתר ישיבת הר עציון, דף קשר מספר 75)

זכור / אהרן בס

זכור את אשר עשה לך עמלק
בדרך בצאתך ממצרים
אשר קרך בדרך
ובהיותך על אדמת אירופה
בתאי הגזים והמשרפות
בגטאות בוכיות מכאב

ובמושברך בישובי העוטף
אשר רדף ושבה ועינה ורצח
מנער ועד זקן
מעולל ועד ישישה
טף ונשים ביום אחד
זכור
זכור ואל תשכח

